

actualisatie
kerndoelen

Doelformuleringen

Alles wat je moet weten over de
formulering van de kerndoelen

- // SLO congres Actualisatie Kerndoelen
- // Jeroen Bron en Anton Bakker
- // 10 oktober 2023

Inhoud

- / Tweehonderd jaar doelen
- / Politiek geeft richting...scholen houden ruimte
- / Praten over onderwijs
- / Kerndoelen voor alle leerlingen
- / Show, don't tell!
- / Niet alleen voor leerlingen...
- / In gesprek

Tweehonderd jaar doelen

Adriaan van den Ende

Schoolwetten 1801-1806

*Alle schoolonderwijs zal zoodanig moeten worden ingericht, dat onder het aanleren van gepaste en nuttige **kundigheden** de **verstandelijke vermogens** der kinderen ontwikkeld, en zij zelve opgeleid worden tot alle Maatschappelijke en Christelijke **deugden**.*

- ✓ Taken en verantwoordelijkheden overheid & school
- ✓ Bekwaamheidseisen leraren
- ✓ Schooltijden
- ✓ Toezicht
- ✓ Klassikaal onderwijs
- ✓ Leerplannen

<https://www.onderwijsgeschiedenis.nl>
<https://www.parlement.com>

Jacques Wallage

Foto: Rob Croes, via Wikimedia

Kerdoelen 1993-2006

Voor de school geldt de eis dat zij ten minste de kerndoelen bij haar onderwijsactiviteiten als aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstellingen hanteert. Kerndoelen geven een beschrijving van kwaliteiten van leerlingen op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden.

- // Basisvorming èn mogelijkheid tot differentiatie
- // Verplichte doelen èn vrije ruimte
- // Vakken èn samenhang
- // Sturing èn inspraak

Dennis Wiersma

Foto: facebook van Dennis Wiersma

Actualisatie

*Kerdoelen die beschrijven waar leerlingen mee **in aanraking moeten komen** (aanbod), welke **inspanning** er van hen verwacht wordt met het oog op ervaringen en wat ze uiteindelijk moeten **beheersen***

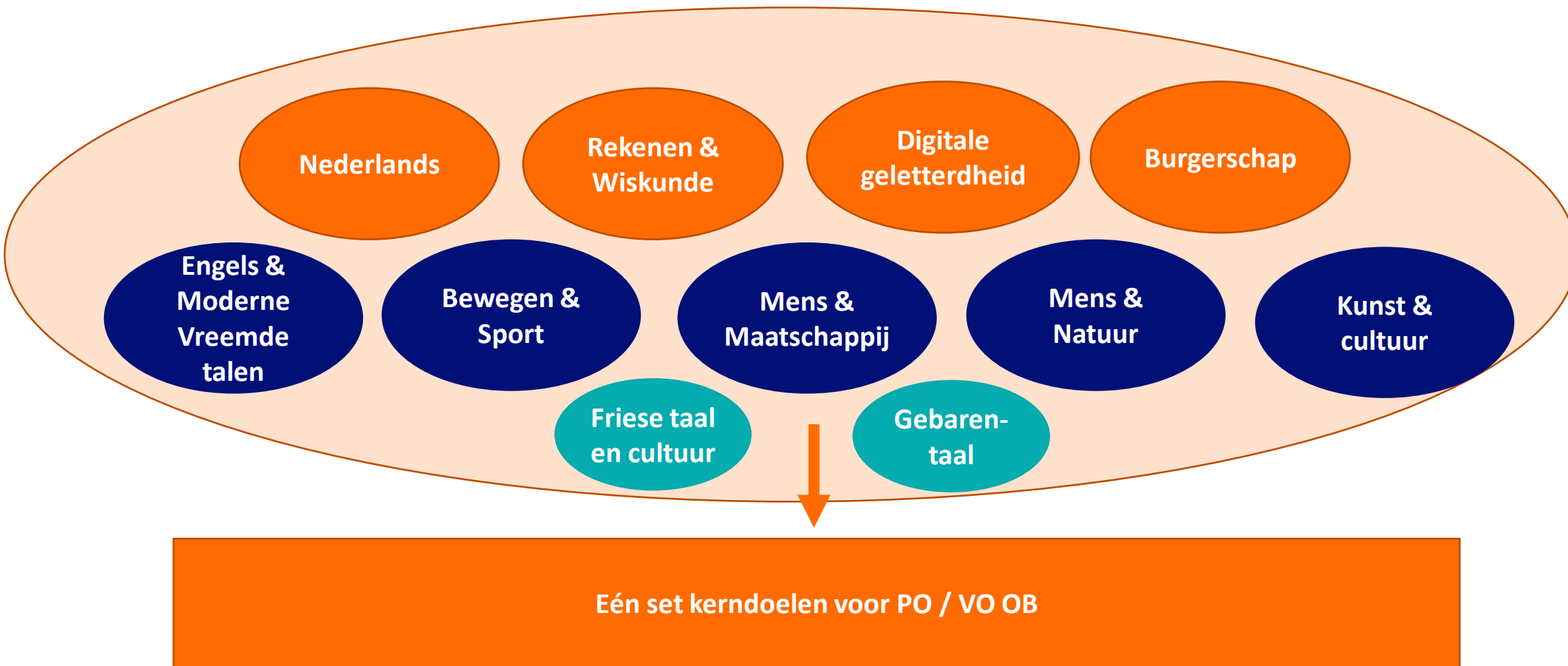
- /// Brede ontwikkeling
- /// Kansengelijkheid
- /// Recht doen aan vrijheid van onderwijs
- /// Doorgaande leerlijn en een gemeenschappelijke architectuur

**Politiek geeft
richting...scholen
houden ruimte**

Leergebieden in po, vo ob en (v)so

Praten over onderwijs

Een gemeenschappelijke architectuur

onderwijsinhouden
 schoolvakken
 leergebieden
 samenschap
 niveau
 vo onderbouw
 doorgaande leerlijn

kennis
 houdingen
 vaardigheden
 ervaringen
 kwalificatie
 socialisatie
 persoonsvorming
 kerndoelen
 beheersing
 aanbod

inspanning
 inclusief onderwijs
 culturele sensitiviteit
 kansengelijkheid
 differentiatie

Een gemeenschappelijke architectuur

onderwijsinhouden

schoolvakken

leergebieden

samenhang

niveau

vo onderbouw

doorgaande leerlijn

kennis

houdingen

vaardigheden

ervaringen

kwalificatie

socialisatie

inspanning

persoonsvorming

kerndoelen

beheersing

aanbod

inclusief onderwijs

culturele sensitiviteit

kansengelijkheid

differentiatie

Kerdoelen voor alle leerlingen

Kerdoelen: sets voor doelgroepen

Primair onderwijs Eind groep 8

Mogelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
→ Uitstroom naar het vervolgonderwijs

Voortgezet onderwijs Eind leerjaar 2 Leerjaar 3 h/v

Mogelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
→ Uitstroom naar het vervolgonderwijs

Kerdoelen zmlk en mb

zeer moeilijk lerende en (ernstig) meervoudig beperkte leerlingen
→ Uitstroom naar arbeidsmarkt en dagbesteding

Kerndoel: wettelijke status

Wettelijke status:	Karakteristiek
	Kerndoel(en) <ul style="list-style-type: none"> • doelzin • een uitwerking
Geen wettelijke status:	<ul style="list-style-type: none"> • een toelichting

Kerndoel: doorgaande leerlijn

Variant 1	po – vo ob Kerndoel		
	Uitwerking po	Uitwerking vo ob	Uitwerking 3 h/v

Variant 2	po kerndoel	vo ob kerndoel	3 h/v kerndoel
	Uitwerking po	Uitwerking vo ob	Uitwerking

Kerndoel: soorten doelen

Hybride
doelen

Beheersingsdoelen

leeropbrengsten: kennis,
vaardigheden en houdingen

De leerling...

Ervaringsdoelen

inspanningen die van leerlingen
worden verwacht

De leerling...

Aanbodsdoelen

waar een school in haar
onderwijsaanbod voor heeft te zorgen

De school...

Balans bewaken:

- Zowel richtinggevend als ruimte biedend (voor het schoolcurriculum)
- Zowel hoge ambitie als rekening houdend met verschillen (voor de leerlingen)

Show, don't tell!

Kerdoelen nu

Nederlands	po	vo onderbouw
Kerdoel	De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.	De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.

Kerdoelen nu

Nederlands	po	vo onderbouw
Kerdoel	De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren .	De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.

- Het werkwoord beschrijft een proces (leren).
- Het is nog niet duidelijk wat het einddoel van dit proces is.

Kerdoelen nu

Nederlands	po	vo onderbouw
Kerdoel	De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.	De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.

- De vakinhoud is nog niet specifiek beschreven.
- De leerlijn is nog niet duidelijk.

Kerdoelen actualisatie

Nederlands	po	vo onderbouw
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking		

Kerdoelen actualisatie

Nederlands	po	vo onderbouw
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	Het gaat hierbij om: <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; • afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.	Het gaat hierbij om: <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in verschillende contexten; • afstemmen op gesprekspartner: kennis, achtergrond, standpunt en perspectief; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

- Het werkwoord in de doelzin beschrijft het handelen van de leerling.
- De uitwerking beschrijft waaraan dit handelen moet voldoen.

Kerdoelen actualisatie

Nederlands	po	vo onderbouw
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; • afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in verschillende contexten; • afstemmen op gesprekspartner: kennis, achtergrond, standpunt en perspectief; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

- De doorlopende leerlijn wordt deels zichtbaar in de doelen...
- ...en geeft deel ruimte voor keuzes van de leraar en keuzes van de school.

Niet alleen voor leerlingen...

Aanbodsdoel

Doelzin PO/onderbouw VO:

De school zorgt voor een rijke taal- en lees-omgeving voor alle leerlingen.

Aanboddoel

Doelzin PO/onderbouw VO:

De school **zorgt voor** een rijke taal- en lees-omgeving voor alle leerlingen.

Het gaat hierbij om:

- **in aanraking laten komen met** authentieke, vakoverstijgende, thematische contexten;
- **in aanraking laten komen met** uitdagende teksten en een divers en actueel aanbod van literatuur binnen een vaste leesroutine;
- **aanbieden van** kennis en vaardigheden uit het leergebied Nederlands in onderlinge samenhang;
- **stimuleren van** de leesmotivatie en de durf om te spreken en te schrijven;
- **ruimte bieden aan** verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen.

In gesprek...

Een gemeenschappelijke architectuur

onderwijsinhouden

schoolvakken

leergebieden

samenhang

niveau

vo onderbouw

doorgaande leerlijn

kennis

houdingen

vaardigheden

ervaringen

kwalificatie

socialisatie

inspanning

persoonsvorming

kerndoelen

beheersing

aanbod

inclusief onderwijs

culturele sensitiviteit

kansengelijkheid

differentiatie

Kerdoelen actualisatie

Nederlands	po	vo onderbouw
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; • afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in verschillende contexten; • afstemmen op gesprekspartner: kennis, achtergrond, standpunt en perspectief; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

- Ga in gesprek over de architectuur van dit kerndoel
- Maak eventueel gebruik van de uitgedeelde vragen
- Stel al je vragen en geef feedback

Stationsplein 1
Postbus 502
3800 AM
Amersfoort

+31 033 484 08 40
actualisatieonderwijsdoelen@slo.nl
www.actualisatiekerndoelen.nl

SLO is het landelijk expertisecentrum voor het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. Samen met het onderwijsveld actualiseert SLO de kerndoelen en examenprogramma's. Wil je weten wat SLO nog meer doet? Bezoek onze website www.slo.nl.

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

vaardigheden, kennis en (indirect) houding in één doel

Een gemeenschappelijke architectuur

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

Breder dan alleen kwalificerende doelen

Een gemeenschappelijke architectuur

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	Het gaat hierbij om: <ul style="list-style-type: none"> afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

Mogelijkheid voor inhoudelijke samenhang met andere leergebieden

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	Het gaat hierbij om: <ul style="list-style-type: none"> afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

leerlijn po – vo ob en standaarden zonder norm

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	<p>Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

Ruimte voor differentiatie en aandacht voor culturele sensitiviteit

Een gemeenschappelijke architectuur

Kerdoel nieuwe stijl

Nederlands	po
doelzin	De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner en context.
uitwerking	Het gaat hierbij om: <ul style="list-style-type: none"> • afstemmen op communicatief doel: informeren, amuseren, instrueren of overtuigen, in een herkenbare context; • afstemmen op gesprekspartner: kennis en achtergrond; • afstemmen op context: talig repertoire, toon, intonatie, volume en non-verbale communicatie; • constructief laten verlopen van on- en offline gesprekken met behulp van schrift- en gespreksconventies.

Hybride doel:
beheersing en
inspanning

Een gemeenschappelijke architectuur

